

Predgovor

U ovoj knjizi nastoje se pratiti tragovi pučkoga baroka u hrvatskoj glazbi. Svojevrsan je to nastavak na moju raniju monografiju *Renaissance Music and Culture in Croatia* (Turnhout: Brepols, 2016; hrvatsko izdanje – Zagreb: MIC, 2017). Ipak, riječ je o ponešto drukčijem metodološkom pristupu. Dok sam u *Renaissance Music* bio usredotočen na istaknute ličnosti i isticanje sličnosti u glazbenoj kulturi hrvatskih zemalja s onima zapadno- i srednjoeuropskim, na ovome mjestu težište je istraživanja pomaknuto na marginu, na pučki, nerijetko anonimni sloj svojedobnoga kulturnoga života na hrvatskome tlu. U dosadašnjim raspravama, kao i suvremenim notnim izdanjima hrvatske barokne glazbe, u središtu pozornosti bila su djela istaknutijih skladatelja, a koje bismo, prema općeprihvaćenim enciklopedijskim i leksikonskim kriterijima mogli razvrstati na: 1) one koji su rođenjem ili podrijetlom te djelovanjem vezani uza zavičaj (npr. Ivan Lukačić, Atanazije Jurjević, Damjan Nembri), 2) one podrijetlom iz stranih zemalja, ponajviše iz Italije, koji su živjeli i djelovali uklopivši se u domaću sredinu (kao što su Tomaso Cecchini, Gabriello Puliti, Carlo Antonio Nagli), 3) one koji su potjecali iz hrvatskih zemalja, ali o njihovoj svezi s rodnim krajem znamo vrlo malo (Vinko Jelić, Francesco i Gabriel Sponga Usper, Giovanni Sebenico), 4) graditelje orgulja (prije svih Petar Nakić) te, naposljetku, ali nipošto na zadnjem mjestu, 5) pisce o glazbi (među kojima su poznatiji Kristofor Ivanović i Juraj Križanić). Unatoč naporima muzikologa i glazbenika, nije se teško složiti oko toga da je hrvatska barokna

glazba puna nepoznanica, neuočenih ili tek površno proučenih fenomena. To osobito vrijedi za pučku dimenziju hrvatske barokne glazbe. Stoga mi se činilo primjerenim da diskurs prilagodim slobodnoj formi ogleda, gdje nema potrebe detaljno usklađivati proporcije pojedinih poglavlja, dimenzije sadržajnih cjelina. Tako sam neke tematske krugove samo usput koristio, primjerice ikonografske i organološke izvore.

Na stranicama ove knjige kao *dramatis personae* pojavljuju se svećenici i vojnici, inkvizitori i heretici, osiromašeni plemići i dobrostojeći trgovci, učeni ljudi od pera i nepismeni seljaci, dame iz visokoga društva i vještice – raznovrsni likovi hrvatske svakodnevice. Hrvatski su prostori u doba baroka bili politički rascjepkani – od panonskih ravnica na sjeveru, preko zapadne Bosne do istočnojadranskoga zaobalja te od sjevernojadranskoga istarskoga poluotoka do Dalmacije i slobodne Dubrovačke Republike, sve do Bokokotorskoga zaljeva na krajnjem jugu. *Triplex confinium* ocrtao je nestabilne političke konture hrvatskih prostora, stiješnjenih između habsburških, mletačkih i osmanlijskih kolonijalnih interesa. Ta nestabilnost nije nešto po čemu bi se hrvatske zemlje isticale na onodobnim europskim zemljovidima. Dobro je znano – nema niti jednoga europskoga naroda koji je u 17. ili 18. st. imao iste političke granice kakve ima danas. A i crkveni su redovi bili organizirani u Provincije, koje nisu u svemu slijedile logiku političkih mijena. Tim više treba te granice znati prepoznavati!

Razdoblje krvavih ratova u 17. i 18. st. ostalo je ubilježeno u kolektivnoj memoriji Hrvata kao doba sveprisutnog pesimizma, mnoge nade i vizije bolje budućnosti bile su u sukobu s neizbježnom stvarnošću. Podčinjenost habsburškoj, venecijanskoj i turskoj vlasti te neprestane borbe decimirale su domaće plemstvo i iscrpljivale seljaštvo, malo je ostajalo slobodnoga vremena za razvoj umjetničkoga života. A od toga što su neki europski vladari, crkveni velikodostojnici, pa i sâm papinski dvor, u službenim

dokumentima Hrvate nerijetko častili epitetima poput *antemuralis christianitatis* – od takvih lijepih riječi nije bilo gotovo nikakve stvarne koristi. Malodušnost je obuzela sve slojeve društva, a povjesnik i pjesnik Pavao Ritter Vitezović tu dionicu hrvatske povijesti opisao je kao *plorantis Croatiae saecula duo*. Gospodarstvo je nezaustavljivo propadalo, mnogi ladanjski dvorci pretvarani su u čvrsta fortifikacijska zdanja. Bilo je to doba kada su umjesto profinjene barokne glazbe na hrvatskom tlu mnogo češće odzvanjala ratnička konjska kopita. Samo su malobrojni glazbenici uspijevali uživati povremenu naklonost plemićkih i dobrostojećih građanskih obitelji mecena. Uz iznimku Dubrovnika, slobodnoga grada-države s razvijenim kulturnim naslijeđem, glazbenici u urbanim sredinama sigurniju su egzistenciju najlakše pronalazili u okrilju crkvenih institucija. Nije potrebno reći više pa da se razumiye da Vitezovićeve riječi nipošto nisu bile tek pjesnička figura.

Uvodno poglavlje upozorava na neke tematske cjeline i metodološka uporišta, koji će poslije biti detaljnije razrađeni. U ove oglede ugrađena su moja višegodišnja istraživanja. Dakako, ne samo moja.

Osobitu hvalu dugujem recenzentima i dugogodišnjim prijateljima Zdravku Blažekoviću i Slobodanu Prosperovu Novaku, koji su mi, pomno pročitavši cijeli rukopis, pružili mnoge vrijedne i pronicljive prijedloge. Htio bih izraziti zahvalnost nakladniku Matici hrvatskoj i njezinu glavnom uredniku Luki Šeputu na spremnosti da objave ovu knjigu. Izvršni urednik Luka Vukušić zadužio me brižnim čitanjem rukopisa, korisnim ispravcima i komentarima te mu ovom prilikom najsrdačnije zahvaljujem.